

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl z předsedy Tomáše Langáška, soudkyně zpravodajky Dity Řepkové a soudce Jana Wintra o ústavní stížnosti stěžovatelů , bytem , bytem , bytem , bytem , bytem zastoupených JUDr. Jiřím Králíkem, advokátem, sídlem Račice nad Trotinou 1, Smiřice, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 25. února. 2025 č. j. 13 To 68/2025-505, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích**, jako účastníka řízení, a odsouzené , bytem , zastoupené JUDr. Miroslavem Nyplem, advokátem se sídlem Dukelská 15, Hradec Králové, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 25. 2. 2025 č. j. 13 To 68/2025-505 bylo porušeno právo stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 25. 2. 2025 č. j. 13 To 68/2025-505, se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci a shrnutí řízení před obecnými soudy

1. Ústavní soud se k přezkumu rozhodnutí obecných soudů o náhradě nákladů řízení tradičně staví zdrženlivě. V nynější věci však zrušil rozhodnutí krajského soudu o náhradě nákladů poškozených vzniklých v souvislosti s uplatněním práva na náhradu škody, resp. nemajetkové újmy v trestním řízení. Krajský soud totiž nepřezkoumatelným způsobem vyloučil aplikaci § 12 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), ve znění do 31. 12. 2024, a své rozhodnutí nedostatečně odůvodnil.

2. Stěžovatelé jsou rodinnými příslušníky cyklistky, která v roce 2022 zemřela při dopravní nehodě způsobené vedlejší účastnicí. Rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách (dále jen „okresní soud“) ze dne 11. 3. 2023 č. j. 2 T 323/2023-420 ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) ze dne 4. 6. 2024 č. j. 13 To 133/2024-452 byla vedlejší účastnice uznána vinnou přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku a odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 2,5 let, jehož výkon jí byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 roky a k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu řízení všech druhů motorových vozidel po dobu 4 let. Dále jí byla uložena povinnost podle § 228 odst. 1 trestního řádu nahradit stěžovatelům jako poškozeným nemajetkovou újmu.

3. Stěžovatelé se po skončení trestní věci domáhali náhrady nákladů potřebných k uplatnění jejich nároků na náhradu škody a nemajetkové újmy. Okresní soud o jejich návrhu rozhodl usnesením ze dne 6. 1. 2025 č. j. 2 T 232/2023-482. Původně požadovanou částku 204 673 Kč redukoval a sedmi nynějším stěžovatelům dohromady přiznal částku ve výši 186 056,70 Kč, a to k rukám jejich společného zmocněnce JUDr. Jiřího Králíka, advokáta se sídlem v Hradci Králové.

4. Okresní soud v souladu s podaným návrhem na náhradu výše uvedených nákladů přiznal poškozeným požadovanou náhradu odměny zmocněnce za celkem 8 úkonů právních služeb. Z toho byl 1 úkon (převzetí zastoupení a porada s klientem ze dne 4. 8. 2022) započítán pro každého z poškozených samostatně a u zbylých 7 společných úkonů byla odměna za jeden úkon vypočtena v souladu s § 12 odst. 4 advokátního tarifu, ve znění do 31. 12. 2024. Vedle toho však okresní soud nepřiznal odměnu v plné požadované výši za režijní paušály ve vztahu ke společným úkonům, neboť režijní paušál zmocněnci náleží při zastupování více osob ke každému společnému úkonu pouze jedenkrát (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016 sp. zn. 25 Cdo 173/2016). Okresní soud tedy požadovanou částku upravil tak, že přiznal náhradu odměny za 8 úkonů ve výši 143 220 Kč a režijní paušál v celkové výši 4 500 Kč. Dále snížil požadovanou náhradu cestovného na výslednou částku 4 045,87 Kč a plně přiznal náhradu za ztrátu času ve výši 2 000 Kč (požadovanou částku přitom snížil o započítané DPH, které zmocněnec nesprávně účtoval dvakrát). Součtem všech těchto položek s přičtením

DPH 21 % určil okresní soud konečnou částku ve výši 186 056,70 Kč, kterou byla vedlejší účastnice povinna poškozeným nahradit.

5. Proti usnesení okresního soudu se vedlejší účastnice bránila stížností, v níž poukazovala na to, že zmocněnec poškozených uplatnil u Generali České pojišťovny a. s., za poškozené nárok na náklady potřebné k účelnému uplatnění práva v celkové výši 114 781 Kč a toto pojistné plnění mu bylo podle sdělení Generali České pojišťovny a. s., již před rozhodnutím okresního soudu o náhradě nákladů vyplaceno. Dále nesouhlasila s tím, aby se za úkon právní služby spočívající v převzetí zastoupení sedmi poškozených ze dne 4. 8. 2022 účtovala odměna v plné výši u každého klienta jednotlivě, když je dle jejího názoru zcela zřejmé, že i tento úkon byl nepochybně tzv. společným úkonem, a i u něj mělo dojít k redukci vypočtené částky ve smyslu § 12 odst. 4 advokátního tarifu.

6. Napadeným usnesením krajského soudu bylo z podnětu stížnosti vedlejší účastnice zrušeno rozhodnutí okresního soudu a nově rozhodnuto tak, že je povinna nahradit poškozeným stěžovatelům náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy v trestním řízení v celkové výši 38 352 Kč k rukám zmocněnce poškozených JUDr. Jiřího Králíka.

7. Ve vztahu k jednotlivým úkonům, za něž zmocněnec vyčíslil nárok na odměnu a náhradu nákladů, krajský soud shledal, že za úkony právní služby lze pokládat pouze sedm z osmi požadovaných – převzetí a přípravu zastoupení poškozených dne 4. 8. 2022, účast u výslechu obviněné dne 23. 9. 2022, uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy ze dne 17. 10. 2022, změnu tohoto uplatněného nároku dne 11. 10. 2022, účast u hlavního líčení dne 29. 1. 2024, účast u odročeného hlavního líčení dne 11. 3. 2024 a účast u veřejného zasedání před odvolacím soudem dne 4. 6. 2024. Naopak krajský soud nepokládal za možné považovat za úkon právní služby vyjádření poškozených k výslechu obviněné (ze dne 13. 10. 2022), když dle jeho názoru šlo o jednoduché sdělení poukazující na chování obviněné při výslechu, jehož se účastnil zmocněnec poškozených, a jednoduchý požadavek na zaslání kopie znaleckého posudku; podle krajského soudu nejde o činnost srovnatelnou s jinými úkony právní služby ve smyslu § 11 advokátního tarifu.

8. Současně však krajský soud dospěl k závěru, že není namístě ve vztahu k jednotlivým úkonům právní služby násobit odměnu vždy sedminásobkem za zastupování sedmi klientů. Krajský soud zdůraznil, že šlo o rodinné příslušníky usmrcené osoby (včetně nezletilého dítěte) a všechny zmíněné úkony byly vždy činěny advokátem společně ve vztahu ke všem klientům. Jak nárok na náhradu škody, resp. nemajetkové újmy, tak i nárok na náhradu nákladů neuplatnili poškození jednotlivě, nýbrž jediným podáním všichni společně prostřednictvím společného zmocněnce. Obdobně se účast u procesních úkonů týkala všech poškozených ve stejné procesní pozici. Na základě toho, že šlo v dané věci o zastupování členů jedné rodiny, krajský soud dospěl k závěru, že navyšování odměny za každý úkon právní služby na sedminásobek se jeví jako neúměrné. I s ohledem na částku, která již byla poškozeným vyplacena pojišťovnou v souvislosti s jejich požadavkem na úhradu nákladů právního zastoupení, uzavřel, že je namístě poškozeným přiznat jen částku výrazně nižší, v podstatě odpovídající tomu, jako by jednotlivé úkony právní služby vykonal advokát zastupující jediného klienta.

9. Na základě výše uvedeného krajský soud rozhodl tak, že poškozeným přiznal nárok na náhradu nákladů ve výši odměny odpovídající 7 úkonům právní služby v celkovém souhrnu

23 250 Kč a paušální náhradu hotových výdajů jim odpovídající v částce 2 400 Kč. Nárok na náhradu cestovních výdajů ve výši 4 045,87 Kč, jakož i nárok za promeškaný čas ve výši 2 000 Kč započítal v částce určené okresním soudem.

II.

Argumentace stěžovatelů a vyjádření účastníků řízení

10. Proti usnesení krajského soudu podávají stěžovatelé ústavní stížnost, v níž namítají, že jim bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). K zásadám nestranného a spravedlivého procesu náleží mj. právo každého, aby nestranný a nezávislý státní orgán při nalézání práva dbal stanoveného, tj. zákonného postupu. Takovým postupem lze přitom rozumět jen zcela bezvýhradné a bezvýjimečné respektování zákonů, jakož i podzákonných předpisů. Dle názoru stěžovatelů proto ani odvolací trestní soud nemůže vyloučit aplikaci podzákonného právního předpisu či jeho části (zde § 12 odst. 4 advokátního tarifu), aniž by řádně odůvodnil, proč je daný předpis či jeho část ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy v rozporu se zákonem či dokonce ústavním pořádkem. Na případy, kdy advokát zastupuje více osob, dopadá jednoznačně pravidlo v § 12 odst. 4 advokátního tarifu, tedy přiznání odměny za každou zastupovanou osobu sníženou o 20 %. Ani odvolací soud proto nemůže odměnu v tomto směru dále modifikovat, neboť k tomu nemá zákonné zmocnění.

11. Na základě výše uvedeného mají stěžovatelé za to, že krajský soud extrémním způsobem vybočil z pravidel pro vedení daného řízení, neboť jeho rozhodnutí o nákladech řízení vykazuje prvky libovůle. Dále předkládají důvody, proč nelze úkon spočívající v převzetí zastoupení ze dne 4. 8. 2022 považovat za úkon společný, nýbrž za úkon samostatný. Závěrem se také vyjadřují ke krácení odměny pro neúměrnost z důvodu vyplacení nákladů právního zastoupení pojišťovnou. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu přitom zdůrazňují, že nárok na náhradu nákladů spojených s účastí zmocněnce v trestním řízení nelze zaměňovat s náhradou nákladů právního zastoupení vynaložených v souvislosti s uplatněním nároku vůči pojišťovně. Proto nelze paušálně vyloučit nárok poškozených na náhradu nákladů trestního řízení s odkazem na obdržené plnění pojišťovny. Zmocněnec poškozených činil v jednání s pojišťovnou samostatné právní úkony.

12. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření krajskému soudu coby účastníku řízení, vedlejší účastníci řízení (odsouzené), jakož i okresnímu soudu. Krajský soud ve vyjádření uvedl, že v posuzované věci byly veškeré nároky poškozených uhrazeny pojišťovnou a ta rovněž pozůstalým uhradila výdaje spojené se zastupováním advokátem v řízení o vyplacení finančního odškodnění. Bylo proto třeba vzít v úvahu skutečnost, že poškozeným byla uhrazena nejen nemajetková újma, ale i náklady související s vymáháním vyplacení odškodnění. Krajský soud přitom v napadeném usnesení akceptoval výpočet odměny za úkon právní pomoci použitý advokátem vycházející z paušální částky 50 000 Kč. Ke korekci pak přistoupil ve vztahu k násobení výše odměny za jeden úkon právní služby, a to s ohledem na vyšší počet klientů, kterými byli rodinní příslušníci. Závěrem uvedl, že v obdobných případech bývá běžnou praxí, že jeden advokát jako zmocněnec zastupuje početnou rodinu. Zdůraznil ale, že navyšování odměny takto vysokým počtem zastoupených osob se pak jeví jako zcela neadekvátní v porovnání např. s odměnou obhájce ve stejné trestní věci. Z hlediska

účelnosti vynaložených nákladů (zmiňovaného v ustanovení § 154 odst. 1 trestního řádu) proto považoval ve výroku přiznanou částku za přiměřenou.

13. Vedlejší účastnice se ve svém vyjádření zaměřila na to, jakým způsobem by měl soud zohlednit částku, kterou pojišťovna poškozeným vyplatila jako náhradu nákladů spojených s právním zastoupením ještě předtím, než okresní soud rozhodoval o náhradě nákladů v trestním řízení. Akcentovala především rozlišování různých typů nároků poškozeného. Uvedla, že poškozenému vzniká (kromě nároku na plnění za samotnou újmu) i nárok na náhradu nákladů, které vynaložil za své zastoupení při jednání s pojistitelem. Jedná se přitom o nárok poškozeného, který využil možnosti právního zastoupení při jednání s pojistitelem ve smyslu tehdy platného § 6 odst. 2 písm. d) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Vedle tohoto nároku stojí relativně samostatně nárok poškozeného založený trestním řádem na náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy (ve smyslu § 154 odst. 1 trestního řádu). Oba nároky, byť jsou upraveny v samostatných právních předpisech, mají dle jejího názoru totožný smysl, tedy aby se poškozeným dostalo spravedlivého plnění ve vztahu k jím utrpěné škodě. Pokud tedy v dané věci zástupce poškozených zvolil oba postupy současně, což je nepochybně jeho právem, je nutné zohlednit to, že se některé provedené úkony překrývají. V obou případech byl účtován úkon převzetí a příprava zastoupení a dále 2 písemná podání ve věci samé, přičemž jednou byly tyto úkony poskytnuty ve vztahu k pojišťovně a jednou v řízení před okresním soudem. Celková částka vyplacená pojišťovnou na úhradu nákladů ve smyslu § 6 zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla činila částku 114 781 Kč a vedlejší účastnice se domnívá, že s ohledem na překryv poskytnutých úkonů by v této části nemělo být již plnění poskytováno. Fakticky by se totiž jednalo o poskytnutí stejného plnění (plnění za tutéž právní službu) pouze s formálním rozlišením právního důvodu této stejné výplaty.

14. Okresní soud ve vztahu k výpočtu přiznané náhrady nákladů potřebných k uplatnění nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy v trestním řízení plně odkázal na své předchozí usnesení ze dne 6. 1. 2025 č. j. 2 T 232/2023-482.

15. Stěžovatelé využili svého práva repliky a Ústavnímu soudu na výzvu zaslali své vyjádření. V něm reagovali zejména na tvrzení vedlejší účastnice, která dle stěžovatelů nesprávně neoddelila nároky uplatněné u soudu a ty uplatněné u pojišťovny, které jsou odlišného charakteru. Dále zopakovali svá tvrzení o svévolnosti postupu krajského soudu.

III.

Procesní podmínky řízení

16. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnými osobami, které byly účastníky řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelé jsou zastoupeni advokátem dle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť stěžovatelé vyčerpali všechny procesní prostředky k ochraně svých práv. Ústavní soud rozhodoval bez ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

IV. Posouzení Ústavním soudem

17. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřizen a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když dojde k porušení podústavní normy, ale až tehdy, představuje-li takové porušení současně porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody (srov. např. nález ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94).

- 18. K přezkumu rozhodnutí obecných soudů o nákladech řízení se Ústavní soud dlouhodobě staví zdrženlivě. V této souvislosti je nicméně nutné zdůraznit, že na náhradu nákladů poškozeného v trestním řízení je třeba nahlížet odlišně než na náhradu nákladů soudního řízení ve věcech občanskoprávních. Účast poškozeného v trestním řízení totiž má, i kdyby v něm tento neuplatňoval žádný nárok v adhezním řízení, již sama o sobě satisfakční funkci. Náhrada nákladů poškozeného v trestním řízení proto nepředstavuje pouze příslušenství pohledávky, již poškozený v adhezním řízení uplatňuje, ale zcela samostatný nárok poškozeného, který slouží k zajištění jeho veřejného subjektivního práva k účasti na trestním řízení [nález ze dne 8. 8. 2018 sp. zn. Pl. ÚS 32/16 (N 139/86 SbNU 369; 345/2017 Sb.), bod 73, nález ze dne 1. 3. 2023 sp. zn. II. ÚS 357/22, bod 17, nález ze dne 29. 9. 2020 sp. zn. I. ÚS 825/20, bod 21].

19. Důvod pro zásah Ústavního soudu nastane typicky tehdy, pokud obecné soudy extrémním způsobem vybočí z pravidel pro vedení daného řízení, například vykazuje-li rozhodování obecného soudu o nákladech řízení prvky libovůle (srov. např. nedávné nálezy ze dne 17. 1. 2024 sp. zn. I. ÚS 2086/23, bod 25 a ze dne 7. 2. 2024 sp. zn. II. ÚS 244/23, bod 16).

20. Soudní rozhodování vykazuje prvky libovůle mimo jiné tehdy, nejsou-li z rozhodnutí vůbec patrné důvody, které soud k rozhodnutí vedly. Povinnost soudů odůvodnit rozhodnutí je součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny. Tato povinnost neznamená, že odůvodnění musí vždy obsahovat podrobnou odpověď na každý argument vznesený v řízení, to by ostatně u rozsáhlých podání nebylo ani možné. Soudy se však musí v odůvodnění vypořádat s argumenty procesních stran způsobem, který odpovídá míře jejich závažnosti [srov. nález ze dne 20. 1. 2020 sp. zn. II. ÚS 4152/18 (N 10/98 SbNU 73), bod 15 a judikaturu tam uvedenou, podobně též nález I. ÚS 2086/23, bod 24].

21. Posouzení nynější ústavní stížnosti lze rozdělit do dvou částí. První část se týká vyloučení aplikace § 12 odst. 4 advokátního tarifu u společných úkonů, za něž krajský soud přiznal náhradu pouze do výše jednoho samostatného úkonu (část IV.A níže). Druhá část se pak týká zohlednění peněžitého plnění poskytnutého pojišťovnou při výpočtu výše náhrady nákladů (část IV.B níže).

IV.A K vyloučení aplikace § 12 odst. 4 advokátního tarifu

22. Podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, ve znění do 31. 12. 2024, jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob, náleží advokátovi za každou takto

zastupovanou nebo obhajovanou osobu mimosmluvní odměna snížená o 20 %. Toto ustanovení upravuje legitimní zásadu krácení odměny za zastoupení klienta při společném zastoupení více osob [nález ze dne 21. 5. 2019 sp. zn. II. ÚS 2578/18 (N 89/94 SbNU 153), bod 26].

23. Soudce je podle čl. 95 odst. 1 Ústavy při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou. Jiným (podzákoným) právním předpisem podle čl. 95 Ústavy je i advokátní tarif - vyhláška, kterou vydává Ministerstvo spravedlnosti podle § 22 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

24. Podzákoným právním předpisem je soudce vázán, pokud nedospěje k závěru o jeho rozporu s pramenem práva, jímž je vázán bezvýjimečně. Soudce přitom musí závěr o nezákonnosti či dokonce neústavnosti podzákonného předpisu nejen vyjádřit, ale také náležitě odůvodnit [srov. nález ze dne 1. 11. 2001 sp. zn. III. ÚS 274/01 (N 168/24 SbNU 243) či nověji nález ze dne 28. 7. 2020 sp. zn. IV. ÚS 3555/19 (N 156/101 SbNU 89), bod 30]. Z usnesení krajského soudu přitom nevyplývá, že by ve věci takový rozpor shledal.

25. K otázce odměny advokáta za tzv. společné úkony se Ústavní soud v minulosti již několikrát vyjadřoval. V nálezu ze dne 17. 5. 2016 sp. zn. IV. ÚS 529/16 (N 89/81 SbNU 471) zdůraznil, že obecné soudy musí právní předpisy aplikovat jako celek, a tudíž nemohou libovolně odepřít aplikaci jeho části, např. právě § 12 odst. 4 advokátního tarifu. Výjimku v tomto směru představuje případ, kdy obecný soud shledá rozpor podzákonného předpisu, resp. jeho ustanovení se zákonem podle čl. 95 odst. 1 Ústavy (viz výše). Takový rozpor však nezakládá pouze to, že se přiznání odměny za každou zastoupenou osobu snížené o 20 % podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu soudu jeví příliš vysoké. Pro případy, že soud shledá náhradu nákladů advokáta za nepřiměřenou, zakotvují příslušné procesní řády moderační právo (§ 150 občanského soudního řádu, § 60 odst. 7 soudního řádu správního nebo § 154 odst. 2 trestního řádu), které umožňuje soudům náhradu nákladů adekvátně upravit vzhledem ke konkrétním okolnostem. V citovaném nálezu tak Ústavní soud s ohledem na povahu věci nepovažoval za ústavně konformní moderaci náhrady do té míry, že namísto odměny za zastupování vícero stěžovatelů navýšené v intencích § 12 odst. 4 advokátního tarifu byla přiznána odměna ve výši odpovídající zastupování osoby jediné (srov. k tomu více body 11 až 14 nálezu IV. ÚS 529/16).

26. Výše uvedené závěry Ústavní soud potvrdil v nálezu ze dne 16. 6. 2020 sp. zn. I. ÚS 146/20 (N 128/100 SbNU 405), a to právě v kontextu náhrady nákladů poškozených v trestní věci. Na svoji rozhodovací praxi navázal i v nedávných rozhodnutích, v nichž se rovněž zabýval otázkou náhrady nákladů poškozených. V nálezu ze dne 17. 4. 2024 sp. zn. IV. ÚS 158/24 se podrobně vyjádřil k tzv. společným úhrnným úkonům, kdy obecné soudy přiznají náhradu odměny advokáta, který činí právní úkon vztahující se k více či všem zastupovaným poškozeným, ve výši odpovídající nákladům právního zastoupení za jednoho poškozeného v nesnížené výši. Zdůraznil, že právní úprava žádný takový institut nezná, a proto nelze postupovat tak, jako by se jednalo o jeden úkon a jen za něj přiznat odměnu. Paušální vyloučení použití § 12 odst. 4 advokátního tarifu bez uvedení argumentů pro nepoužití podzákonného právního předpisu přitom shledal za svévolný, a tudíž protiústavní. K tomuto závěru Ústavní soud dospěl opakovaně (srov. např. nález ze dne 5. 3. 2025 sp. zn. IV. ÚS 1406/24, bod 20, nález ze dne 28. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 2865/23, bod 9 a nález ze dne 25. 6. 2025 sp. zn. I. ÚS 1294/24, bod 12).

27. Ústavní soud neshledal žádný důvod, aby se v nyní posuzované věci od těchto závěrů odchýlil. Přestože krajský soud v napadeném usnesení označení *společný úhrnný úkon* výslovně nezmiňuje, podstata jeho argumentace spočívá právě v tomtéž. Krajský soud konkrétně uvádí: „...navyšování odměny za každý úkon právní služby na sedminásobek s ohledem na zastupování sedmi klientů, členů jedné rodiny, se jeví jako neúměrné... je namístě poškozeným přiznat jen částku výrazně nižší, v podstatě odpovídající tomu, jako by jednotlivé úkony právní služby vykonal advokát zastupující jediného klienta.“ Ústavní soud nepovažuje za dostatečné zdůvodnění takového postupu skutečnost, že stěžovatelé jsou rodinnými příslušníky (včetně jednoho nezletilého dítěte) usmrcené osoby ve vzájemném kontaktu, ani že jednotlivé úkony byly činěny společně ve vztahu ke všem stěžovatelům, jak uvádí krajský soud. Fakt, že nárok na náhradu nákladů i samotný nárok na náhradu škody, resp. nemajetkové újmy, neuplatnili stěžovatelé jednotlivě, nýbrž všichni společně prostřednictvím společného zmocněnce, nelze považovat za legitimní důvod pro postup, pro který obecný soud nemá žádný právní podklad.

28. Advokátní tarif v § 12 odst. 4 obsahuje jasný způsob výpočtu odměny v případech, kdy advokát jako zmocněnec zastupující více poškozených učinil ve stejném časovém okamžiku právní úkon vícekrát, resp. ve vztahu k více či všem poškozeným (PAPEŽ, V. Komentář k § 12 odst. 4 advokátního tarifu, in: SVEJKOVSKÝ, J., VYCHOPEŇ, M., KRYM, L., PEJCHAL, A. et al. Zákon o advokacii. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 567). Nepovažoval-li krajský soud částku, k níž dospěl na základě aplikace shora citovaného ustanovení, za přiměřenou, mohl zvolit takový procesní postup, který by bylo možné považovat za ústavně konformní. Krajský soud sice naznačil, jaké důvody ho vedly k neaplikaci ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu, avšak ty nejsou z hlediska platné právní úpravy pro takový postup relevantní. Měl-li krajský soud za to, že by s ohledem na okolnosti věci bylo na místě moderovat výši přiznané náhrady, měl tak učinit zákonem předvídaným způsobem, tedy odměnu vypočtenou v souladu s § 12 odst. 4 advokátního tarifu přiměřeně upravit na základě § 154 odst. 2 trestního řádu. Mínil-li soud s ohledem na okolnosti (zejm. vzhledem k částce vyplacené pojišťovnou) své moderační právo využít, měl tento postup srozumitelně vysvětlit ve svém odůvodnění. Napadené rozhodnutí však jasné vysvětlení nenabízí a nevyplývá z něj, na základě jaké právní normy ke svému závěru krajský soud dospěl.

29. Zmiňuje-li krajský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti nepoměr mezi odměnou zmocněnce, který zastupuje větší počet poškozených, a obhájce ve stejné trestní věci, je třeba zdůraznit následující. Otázku odměňování advokátů je primárně oprávněno řešit Ministerstvo spravedlnosti (nálezy sp. zn. IV. ÚS 529/16, bod 20, sp. zn. I. ÚS 146/20, bod 12 a sp. zn. IV. ÚS 158/24, bod 26), nikoli obecné soudy. Ministerstvo ostatně v nedávné době přistoupilo k novelizaci § 12 odst. 4 advokátního tarifu od 1. 1. 2025, nové znění má přitom reflektovat právě zmíněnou disproporci, na kterou upozorňovaly soudy v rámci připomínkového řízení (ČÁP, Petr. Nový způsob stanovení tarifní hodnoty při společných úkonech týkajících se zastupování nebo obhajoby dvou a více osob. Bulletin advokacie, 2025, č. 1-2, s. 16). Není a nemůže být úkolem obecných soudů polemizovat s vhodností legislativní úpravy v té které oblasti. Domnívá-li se obecný soud, že by ustanovení zákona, které má použít, bylo v rozporu s ústavním pořádkem, může v souladu s čl. 95 odst. 2 Ústavy předložit tuto otázku k posouzení Ústavnímu soudu. V opačném případě však nemůže soud sám posuzovat „správnost“ legislativní úpravy a je povinen zákony i podzákonné předpisy dále aplikovat, neboť je jimi vázán (srov. nedávný nález ze dne 17. 9. 2025 sp. zn. IV. ÚS 1342/24).

30. Výše uvedené nemá vést k tomu, že obecný soud bude diskutabilní dopady § 12 odst. 4 advokátního tarifu, spočívající v potenciálně příliš vysoké odměně advokáta (srov. nález sp. zn. I. ÚS 146/20, bod 12), ignorovat. Právě naopak, obecný soud může částku vypočtenou podle advokátního tarifu snížit, je-li odměna zjevně nepřiměřená povaze věci. Obecný soud však takový postup musí přesvědčivě odůvodnit, typicky s použitím aplikovatelného moderačního pravidla v souladu s § 154 odst. 2 trestního řádu (nález IV. ÚS 158/24, bod 27).

31. Pokud tedy krajský neaplikoval § 12 odst. 4 advokátního tarifu a zároveň nevysvětlil, proč by jeho použití bylo v rozporu se zákonem či dokonce ústavním pořádkem, postupoval svévolně a v rozporu s čl. 95 odst. 1 Ústavy.

IV.B Ke zohlednění peněžitého plnění poskytnutého pojišťovnou

32. Judikatura ústavního soudu staví na rozlišování různých typů nároků poškozených v trestní věci, jde-li o náhradu nákladů.

33. Dle § 154 odst. 1 trestního řádu platí, že „*byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.*“

34. Podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla má pojištěný nárok na úhradu účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením při uplatňování nároků dle § 6 odst. 1 písm. a) tohoto zákona, tedy způsobených újmou vzniklou ublížením na zdraví nebo usmrcením.

35. K rozlišení nákladů vynaložených při uplatňování nároků na pojistné plnění vůči pojistiteli a nákladů vynaložených při uplatnění nároku v adhezním řízení na náhradu škody proti škůdci se Ústavní soud již dříve vyjadřoval např. v nálezu ze dne 1. 3. 2023 sp. zn. II. ÚS 357/22. V tomto rozhodnutí zdůraznil, že se nelze bez dalšího spokojit s nepřiznáním náhrady nákladů adhezního řízení pouze z důvodů, že náklady na právní zastoupení byly poškozenému uhrazeny pojišťovnou.

36. Na citované rozhodnutí navázal v nálezu ze dne 17. 4. 2024 sp. zn. IV. ÚS 338/24, v němž zopakoval, že nárok poškozeného na náhradu nákladů spojených s jeho účastí v trestním řízení nelze bez dalšího vyloučit z důvodu, že poškozenému již byly uhrazeny náklady vynaložené v souvislosti s uplatněním nároku vůči pojišťovně. Závěry Ústavního soudu jsou aplikovatelné i v tomto řízení.

37. Pokud jde o náhradu nákladů vynaložených při uplatňování nároku na pojistné plnění vůči pojistiteli, jde o nárok podle § 6 odst. 2 písm. d) zákona o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Tento nárok zahrnuje účelně vynaložené náklady spojené s právním zastoupením poškozeného při uplatňování nároků na pojistné plnění vůči pojistiteli (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018 sp. zn. 25 Cdo 4112/2017, nález sp. zn.

IV. ÚS 338/24, bod 14). „Není totiž vyloučeno, že poškozený již ve stadiu uplatnění přímého nároku vůči pojistiteli využije možnosti dát se právně zastoupit, neboť má za to, že vyřízení záležitosti vyžaduje kvalifikovaných služeb advokáta či obecného zmocněnce.“ [JANDOVÁ, L., VOJTEK, P. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 168, marg. č. 166.]

38. Náhrada nákladů v trestním řízení je však nárokem odlišným. V trestním řízení se poškozený nenachází v pozici standardního účastníka řízení, nýbrž je v pozici oběti trestného činu. Ústavněprávní povinností státu je pak vytvoření efektivního systému procesních nástrojů, pomocí něhož bude docházet k účinné kompenzaci vzniklých škod. Pokud by oběti byly nuceny vynakládat značné finanční prostředky k využití těchto nástrojů s nejistým výsledkem, byl by tím popřen smysl tohoto systému [srov. náleze ze dne 19. 2. 2015 sp. zn. I. ÚS 1397/14 (N 38/76 SbNU 515), náleze sp. zn. IV. ÚS 338/24, bod 15].

39. V případech rozhodování na základě § 154 odst. 1 a § 155 odst. 4 trestního řádu je odsouzenému ukládána povinnost nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích, popř. na vydání bezdůvodného obohacení (srov. usnesení ze dne 17. 4. 2018 sp. zn. III. ÚS 1021/18). Soud je sice povinen zkoumat účelnost vynaložených nákladů, tyto náklady však nelze považovat za neúčelné jako celek, a to zvláště je-li odsouzenému ukládána povinnost nahradit poškozenému vzniklou škodu a nemajetkovou újmu. Jakkoliv Ústavní soud nevylučuje, že k určité duplicitě pojišťovnou uhrazených nákladů může dojít, nelze tento závěr generalizovat (náleze IV. ÚS 338/24, bod 18 a v něm citovaná judikatura). Ze spisového materiálu ostatně vyplývá, že vůči pojišťovně stěžovatelé uplatňovali prostřednictvím svého zmocněnce náhradu nákladů za jiné právní úkony (převzetí a příprava zastoupení ze dne 9. 8. 2022 a 8. 9. 2022 a dvě podání ve věci samé ze dne 6. 4. 2023 a 8. 7. 2024), rozdílné od úkonů činěných v rámci trestního řízení.

40. Je nezbytné zdůraznit, že není vyloučeno, aby byl shledán ústavně souladným postup soudů v případech, kdy poškozenému nebyla přiznána celá požadovaná náhrada nákladů adhezního řízení právě s odkazem na plnění pojišťovny (srov. náleze sp. zn. II. ÚS 357/22). Ústavní soud proto v návaznosti na svou předchozí judikaturu podotýká, že tímto rozhodnutím nijak nepředjímá výsledek řízení. Nevylučuje možnost dílčího zohlednění plnění pojišťovny, přitom je ale třeba zohlednit výše rozebrané odlišnosti nákladů trestního řízení a nákladů vzniklých v souvislosti uplatněním nároku na pojistné plnění. V této souvislosti a v souladu s výše uvedenými závěry musí být přezkoumána také jejich účelnost, u jejíhož posuzování by obecné soudy měly přihlídnout mj. i k tomu, aby nebyl nadměrně umocněn postih pachatele trestného činu (náleze sp. zn. III. ÚS 1255/18 ze dne 3. 11. 2020).

41. Krajský soud však v odůvodnění svého rozhodnutí nikterak neuvádí, jakým konkrétním způsobem bylo plnění ze strany pojišťovny zohledněno. Namísto toho stroze konstatuje, že vzhledem k postavení stěžovatelů jako rodinných příslušníků a již poskytnutému plnění ze strany pojišťovny je jím vypočtená a přiznaná náhrada nákladů adekvátní. Takové vysvětlení nepovažuje Ústavní soud za dostatečné, a tudíž ani ústavně konformní (k tomu srov. náleze sp. zn. IV. ÚS 1342/24).

**V.
Závěr**

42. Z výše uvedených důvodů tak Ústavní soud dospěl k závěru, že napadeným usnesením byla porušena základní práva stěžovatelů, neboť krajský soud rozhodoval nepřezkoumatelným a svévolným způsobem. Napadené usnesení Ústavní soud proto zrušil a vrátil krajskému soudu k novému rozhodnutí. V něm bude namísto zejména náležitě odůvodnit výpočet náhrady nákladů právního zastoupení stěžovatelů v souladu se zákonem.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. října 2025

Za správnost vyhotovení:
Alena Pelikánová

Tomáš Langášek v. r.
předseda senátu

**Alena
Pelikánová**

Digitálně podepsal
Alena Pelikánová
Datum: 2025.11.05
14:11:05 +01'00'